

Margreet Zandbergen, projectleider Aanbod bij de Remonstranten, probeert vernieuwend aanbod te creëren en daarmee ook buiten onze eigen kring mensen voor ons te interesseren. In dit artikel reflecteert zij op de noodzaak van haar werk.



# Niet bewaren maar doorgeven

## HET CHRISTENDOM ALS LEVENDE NALATENSCHAP

**Generativiteit** Wat als je een testament kon laten opstellen met niet-tastbaar vermogen? Denk aan het vermogen om stilte te omarmen of de kunst van vergevingsgezindheid. Welke herinneringen, levenslessen en rituelen zijn de moeite waard om na te laten? De gedachte van een immaterieel testament werd voor mij concreet na het overlijden van mijn moeder. Na haar dood ervoer ik dat een nalatenschap verder reikt dan materiële zaken. Ik zie mijn moeder namelijk nog steeds terug in de manier waarop ik loop: met een rechte rug en snelle pas. In mijn donkere haar, dat net als dat van haar veel te vroeg grijs wordt. Ik hoor haar wanneer mijn zus haar drie jonge kinderen troost, precies zoals mijn moeder dat bij ons deed. Ik zie haar zelfs in het giechelen van mijn nichtje om de gekke fratsen van haar broer. Mijn moeder stierf, en toch leeft ze nog.

De Deense psycholoog Erik Erikson definieerde dit *voortleven* als generativiteit: het verlangen en vermogen om iets door te geven aan volgende generaties. Dit kan gaan om fysieke voortplanting, maar ook om kennis, waarden, idealen, tradities en cultuur. De kern van generativiteit is bijdragen aan iets dat langer voortbestaat dan het eigen leven.

**Het christendom als erfenis** In een interview zei theoloog Erik Borgman op het platform Volzin: *Het christendom is geen erfenis die bewaard moet worden.* Maar wat als we het christendom wel als erfenis zien? Wat geven we dan door? En aan wie? Als programmaleider ben ik onderdeel van het remonstrantse team *Werken aan de Toekomst* en denk ik na over de vraag *hoe blijft het gedachtegoed van de Remonstranten levend?* Remonstranten vormen een vrij

zinnige geloofsgemeenschap en zijn zoals veel andere kerken op zoek naar hoe zij van betekenis kunnen blijven in een samenleving die in toenemende mate seculariseert. De neiging bestaat om vooral te kijken naar de eigen behoeften en redenen om naar de kerk te gaan. Soms wordt dan cynisch gezegd: *Die jongeren zitten toch helemaal niet te wachten op de kerk.* Toch zie ik bij remonstranten ook een verlangen om verder te kijken dan de eigen generatie. De wens om iets na te laten.

**Een nieuwe vorm** De vergelijking met een testament kan hierbij helpen. Bij een testament denk je namelijk niet alleen na over wat je nalaat, maar ook aan wie. Grootouders schenken die massief houten kast niet als ze weten dat hun kleinkind geen ruimte heeft in een klein appartement. Zo zou ook de christelijke nalatenschap

niet alleen moeten draaien om wát we willen doorgeven, maar vooral om hoe dat aansluit bij de ontvanger. Nieuwe generaties vragen niet expliciet om de christelijke traditie en dat leidt soms tot de misvatting dat ze er niets mee willen. Het klopt dat ze vaak geen behoefte hebben aan een zondag-

naar diepgang, naar een plek waar ze eerlijk en kwetsbaar mogen zijn, naar een gemeenschap die niet alleen praat, maar ook doet. Dit vraagt om nieuwe vormen van kerk-zijn. Mijn vraag aan de nalater zou zijn: *is jouw erfgenaam vrij om met jouw nalatenschap te doen wat hij of zij wil?* Stel dat je een vaas nalaat aan je dochter. Mag ze die kapot gooien en van de scherven een mozaïek maken? Kan dit zonder dat de vaas haar essentie verliest?

### Kan dit ZONDER DAT DE VAAS haar essentie verliest?

ochtenddienst, een bijbelkring op woensdagmiddag en kerkelijke hiërarchie of dogma's. Maar dat betekent niet dat ze niets met geloof willen. Uit recent onderzoek van Ipsos (2024) blijkt dat de universele behoeften die de christelijke traditie al eeuwenlang beantwoordt – verbondenheid, betekenisvol handelen, leven naar je waarden – nog steeds actueel zijn. Jongeren verlangen naar rust en stilte,

**Voorbeelden van nieuwe vormen van kerk-zijn** In mijn omgeving zie ik prachtige initiatieven waarbij de traditionele vorm van kerk-zijn wordt losgelaten, waardoor de essentie juist meer gaat stralen. Ik denk dan aan *Westerkerk Unplugged*, een avond waarop de Westerkerk een telefoonvrije oase wordt. De afwezigheid van schermen en de transcendente sfeer nodigen uit tot verstillig, vertraging en échte ontmoeting. Of *Gist Amsterdam*, een plek waar christelijke spiritualiteit op een brede, belichaamde en transformatieve manier wordt beleefd.

Niet via traditionele methoden, maar door brood te bakken, bier te brouwen, te mediteren, via massage, yoga, boeken en een gedeelde pan soep. Ook het *stadspredikantschap* is zo'n alternatieve vorm. Stadspredikanten opereren buiten de muren van de kerk en brengen spirituele verdieping op plekken waar je die misschien niet verwacht. Door aanwezig te zijn in buurthuizen, ziekenhuizen en op straat, worden zij een baken van troost, inspiratie en gemeenschap. Het is een voorbeeld van hoe christelijke nalatenschap een nieuwe, relevante vorm kan krijgen.

Als we het christendom als erfenis beschouwen, dan is de vraag niet alleen wát we willen doorgeven, maar ook hoe we dat doen op een manier die betekenisvol is voor nieuwe generaties. Misschien is het tijd om de *vaas* van de christelijke traditie niet koste wat kost heel te willen houden, maar haar in nieuwe vormen te laten schitteren.

### Spirituele erfenis?

Welke spirituele erfenis wilt u zelf nalaten? En aan wie? Laat het ons weten, uiterlijk 1 augustus, in maximaal 100 woorden. Een selectie van de antwoorden plaatsen wij in de volgende AdRem, ter beoordeling aan de redactie. E-mailadres: [communicatie@remonstranten.org](mailto:communicatie@remonstranten.org). Veel dank voor uw bijdrage.

TEKST Margreet Zandbergen.  
BEELD Marjorie Specht.

